

Mahalliy ekologik tashabbuslar va maktablarda qoʻlaniladigan amaliyotlar

Mahalliy ekologik tashabbuslar – bu muayyan hududda, ayniqsa taʼlim muassasalari doirasida amalga oshiriladigan, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik madaniyatni oshirishga qaratilgan tashkiliy-amaliy faoliyatlardir.

Ushbu tashabbuslar maktablarda oʻquvchilarning ekologik kompetensiyalarini shakllantirishda va ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega. Ekologik muammolarga bevosita aralashish orqali oʻquvchilar hayotiy tajriba orttiradi, ekologik ong va fuqarolik pozitsiyasiga ega boʻladi.

Mahalliy tashabbuslarning ta'limdagi o'рни va ahamiyati

UNESCO konsepsiyasi

Maktablar “Barqaror rivojlanish agentlari” sifatida ko‘riladi va ekologik ta'limda mahalliy kontekstni inobatga olish asosiy tamoyil hisoblanadi.

A.V. Mudrik nazariyasi

Ijtimoiy faoliyat pedagogikasida bolalar shaxsiy tajriba orqali ijtimoiy muammolarni hal qilishda ko‘nikma hosil qiladi.

Amaliy faollik

Mahalliy ekologik tashabbuslar nafaqat bilim, balki amaliy faollikni ham rivojlantiradi va o‘quvchilarni hayotga tayyorlaydi.

XXI asrda ekologik muammolarning chuqurlashuvi yosh avlodning atrof-muhitga nisbatan mas’uliyatli munosabatini shakllantirishni pedagogik vazifalarning markaziga olib chiqdi. Barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlik g‘oyalari jamiyatning barcha qatlamlariga – ayniqsa yoshlarga o‘z vaqtida yetkazilishi zarur.

Ota-onalar ishtiroki

Ekologik tashabbuslarning muvaffaqiyatida ota-onalarning faol ishtiroki hal qiluvchi ahamiyatga ega. Maktab va oila o'rtasidagi hamkorlik o'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish, ularda atrof-muhitga bo'lgan mas'uliyatni kuchaytirish hamda loyihalarning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Amaliy yordam

Ko'chat ekish, gulzor parvarishi, chiqindi yig'ish aksiyalari va boshqa amaliy tadbirlarda ko'ngilli sifatida ishtirok etish, jamoaviy ruhni mustahkamlash.

Resurslar ta'minoti

Loyiha uchun zarur bo'lgan ko'chatlar, urug'lar, bog'dorchilik asboblari yoki qayta ishlash mumkin bo'lgan materiallar bilan ta'minlash, moddiy-texnik bazani kuchaytirish.

Bilim va tajriba almashish

Bog'dorchilik, kompostlash, energiya tejash yoki boshqa ekologik mavzular bo'yicha o'z tajribalari va bilimlarini o'quvchilar va o'qituvchilar bilan bo'lishish.

Tadbirlarni tashkil etish

Ekologik viktorinalar, ko'rgazmalar yoki ma'rifiy tadbirlarni rejalashtirish va o'tkazishda faol ishtirok etish, o'quvchilarni jalb qilish.

Uyda qo'llab-quvvatlash

Maktabda o'rganilgan ekologik prinsiplarni (chiqindilarni saralash, suvni tejash, energiya iste'molini kamaytirish) uy sharoitida ham qo'llash orqali o'quvchilar uchun namuna bo'lish.

Ota-onalarning bu kabi faoliyati o'quvchilarni ekologik jarayonlarga yanada chuqurroq jalb etadi, ularda tabiatga nisbatan hurmat va ehtiyotkorona munosabatni shakllantiradi. Bu, shuningdek, maktab va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlab, ekologik ta'lim bo'yicha birgalikdagi mas'uliyatni oshiradi.

Maktab hududini ekologik xaritalash

01

GPS orqali hududni o'lchash

O'quvchilar GPS ilovalari orqali maktab hududini o'lchaydi va har bir ekologik obyektga koordinata belgilaydi.

02

Ekologik obyektlarni aniqlash

Mavjud daraxtlar, chiqindi joylari, hojatxonalar, ochiq maydonlar GPS yordamida raqamlashtiriladi va xaritaga tushiriladi.

03

Yashil hudud rejasini tuzish

Xarita asosida yashil hududni kengaytirish rejasi tuziladi va ekologik landshaft strukturasi baholanadi.

Ekologik xaritalash muhit monitoringi uchun zarur bo'lib, ekologik landshaft strukturasi baholashga imkon beradi. Davlat Ekologiya qo'mitasi tavsiyalari (2022) asosida ushbu faoliyat amalga oshiriladi.

"Bir o'quvchi – bir ko'chat" loyihasi

Ekologik tafakkur

O'quvchilarda ekologik va agrar tafakkurni shakllantirish, biologik xilma-xillikni anglashga o'rgatish.

Amaliy tajriba

O'simliklarning o'sishi, parvarishi va agrotexnikasi haqida amaliy tajriba orqali bilim berish.

Fenologik kuzatuvlar

O'simliklar hayoti orqali tabiiy omillar o'zaro ta'sirini kuzatish va jurnalga qayd qilish.

Har bir sinf yoki o'quvchi o'z tanlagan daraxt yoki o'simlik ko'chatini ekadi, suv quyadi, o'simlikning o'sishini o'lchaydi, fenologik o'zgarishlarni jurnalga qayd qiladi. Ko'chat parvarishi orqali o'quvchilar ekofiziologiya, fenologiya, fotosintez va transpiratsiya jarayonlari bilan bevosita tanishadilar.

Kompostlash loyihasi va organik chiqindilarni qayta ishlash

Kompostlash jarayoni

Maktab oshxonasidan olingan organik chiqindilar (sabzavot po'choqlari, choy qoldig'i, tuxum po'chog'i) alohida konteynerda yig'iladi, quruq barg, qog'oz bilan aralashtiriladi, namlik va harorat nazorati bilan fermentatsiyaga qo'yiladi.

Kompostlash – aerob parchalanish jarayoni bo'lib, mikroorganizmlar ishtirokida organik moddaning humusga aylanishini ta'minlaydi. Bu jarayon orqali o'quvchilar biogeokimyoviy aylanishlar, mikroorganizmlar roli va tuproq unumdorligini oshirish haqida amaliy bilimga ega bo'ladilar.

- **Harorat nazorati**

Har kuni termometr bilan o'lchanadi.

- **Namlik tekshiruvi**

Qo'lda sinov yoki torf namlagich bilan.

- **Pishib yetilish**

Hid, rang, struktura orqali baholash.

Eko-marafonlar va ekologik tadbirlar

Eko-marafonlar va ekologik tadbirlar – bu o'quvchilarning ekologik tafakkurini rivojlantirish, barqaror rivojlanish g'oyalarini amaliyotga joriy qilish va jamiyatga ijobiy ekologik xatti-harakat namunalarini ko'rsatish vositasidir.

UNESCO (2022) tomonidan e'tirof etilganidek, ekologik ongni shakllantirishda emotsional va ijtimoiy jihatdan jalb etuvchi faoliyatlar o'quv jarayonini ancha samarali qiladi.

Ushbu tadbirlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, ekologik masalalar bo'yicha bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini beradi va jamoa bo'lib ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ular maktab va mahalla o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi.

Loyihalarning samaradorligi va natijalari

2.5x

Yuqori natija

UNESCO (2017) ma'lumotlariga ko'ra, ekologik jihatdan barqaror ta'lim muassasalari ekologik kompetensiyalarni shakllantirishda 2,5 baravar yuqori natijaga ega.

10m²

Yashil maydon

Har bir o'quvchiga kamida 10 m² yashil maydon to'g'ri kelishi WHO tomonidan tavsiya etiladi.

“Yashil maktab” kontseptsiyasi dunyo bo'yicha keng tarqalgan bo'lib, u maktab infratuzilmasini va o'quv muhitini ekologik jihatdan barqaror holga keltirishga qaratilgan. Mahalliy ekologik tashabbuslar ekologik ta'limni hayotga yaqinlashtiradi, o'quvchilarning shaxsiy tajribasi orqali ekologik kompetensiyalarni shakllantiradi.

Keys topshiriqlari

1 Nazariy bilimlarni baholash

Mahalliy ekologik tashabbuslarning ta'rifi va ahamiyatini tushuntiring. UNESCO va UNEP konsepsiyalarini tahlil qiling.

2 Loyiha ishlab chiqish

"Mening yashil maktabim" loyihasi uchun o'z maktabingiz sharoitiga mos reja tuzing. GPS xaritalash bosqichlarini belgilang.

3 Amaliy faoliyat

"Bir o'quvchi – bir ko'chat" loyihasi doirasida o'simlik parvarishi jurnalini yuritib, fenologik kuzatuvlar o'tkazing.

4 Kompostlash tajribasi

Organik chiqindilardan kompost tayyorlash jarayonini tashkil qiling. Harorat va namlik o'zgarishlarini kuzatib boring.

5 Tahliliy ish

Mahalliy ekologik tashabbuslarning ta'lim samaradorligiga ta'sirini baholang. UNESCO statistik ma'lumotlarini tahlil qiling.

6 Ijodiy loyiha

O'z maktabingiz uchun eko-marafon tadbirini rejalashtiring. Ishtirokchilar, maqsadlar va kutilayotgan natijalarni belgilang.

